

ИЗПОЛЗВАНЕ НА НАУЧЕН АНАЛИЗ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТЕРОРИЗМА

Константин Казаков

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: Обект на изследването е управлението при контратероризъм. Предмет на изследването е оптимизирането на веригата за вземане на решения. В доклада са изследвани възможностите за подобряване чрез включване на научния анализ във веригата за вземане на решения.

Ключови думи: национална сигурност, контратероризъм, мениджмънт, научни изследвания.

Въведение

Задълбочаващите се социални конфликти като предпоставка за тероризъм и глобалната интеграция на информационното пространство са процеси с неясни дълготрайни последствия върху средата за сигурност. Става все по-трудно да се открият и разберат устойчивите връзки между наличната информация за тероризма като цяло и всяка конкретна ситуация. Това затруднява определянето на причинно-следствените връзки, отношения и връзки между обектите, явленията и процесите. Често се прилагат вече неадекватни индуктивни или дедуктивни методи за генериране на нови знания за средата за сигурност. Затруднява се формирането на вярна представа за обстановката, свързана с тероризма, която да позволи концентриране върху най-критичните въпроси и добиването на нова информация. Всичко това поражда множество интерпретационни проблеми, които пречат на прогнозирането и оценката на бъдещите последствия от взетите решения за противодействие на тероризма.

Международният тероризъм е непосредствена асиметрична заплаха за сигурността в глобален план. Разглеждането на асиметричните източници на заплаха в тяхната взаимозависимост, познаването на сложния им състав и възможностите им за въздействие са предпоставки за оптималното идентифициране и обективния анализ и оценка на тяхното влияние. Прилагането на разширен и комплексен подход за идентифициране на заплахите минимизира опасността от неотчитане на събития и процеси, чието бъдещо развитие би застрашило сигурността [1].

Успешното справяне със заплахата от тероризма основно зависи от способността за адаптация в реално време и справяне в необичайни условия. Към настоящия момент има натрупани значителен практически опит и сериозен инструментариум, които в редица случаи работят добре и осигуряват бързо ориентиране в динамично протичащите конфликти, разкривайки нови възможности за противодействие. Основателно може да се твърди, че много модели за поведение при заплахата от тероризъм са остарели и неефективни в новите конфликтни ситуации, поради което могат да генерират неадекватни реакции. Съществено се променят методологиите за анализ и синтез при вземане на управленски решения.

Методология на изследването

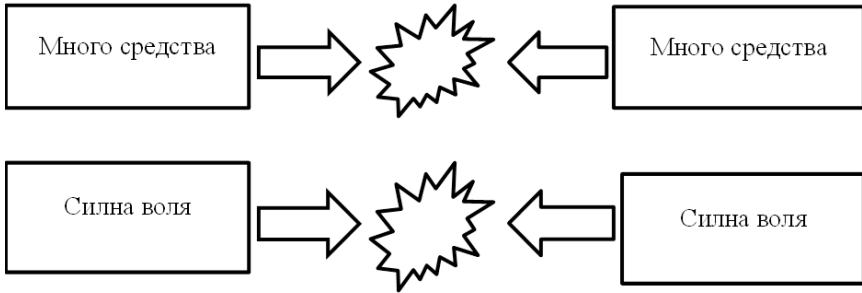
Методологията и инструментариумът на изследването включват съдържателен анализ на управленските вериги, събиране и обработване на наличните знания по темата, провеждане на лични експертни наблюдения, теоретичен анализ и синтез на описателни модели, формулиране на конкретни изводи и препоръки.

Резултати

Информацията и знанието са главните и определящи фактори на развитието във всяка област. Засилването на ролята на науката, технологиите и човешкия фактор дава възможност за създаване на нови адаптивни системи за управление в условия на неопределеност. Дългосрочното планиране в сигурността става почти невъзможно поради липсата на универсална методология, която да запазва своята ефективност в условията на непрекъснати промени в средата за сигурност [2].

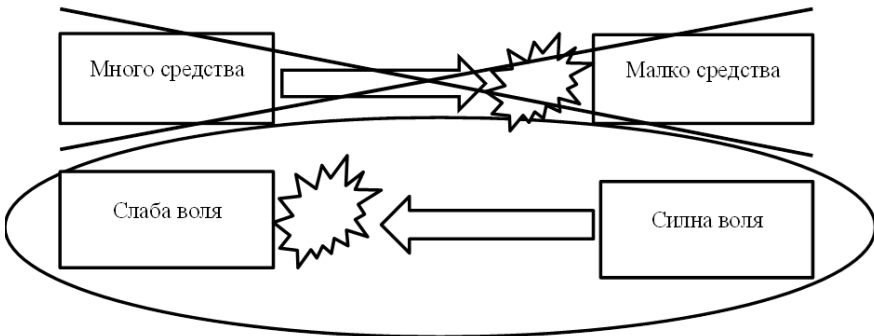
Тероризмът като асиметрична заплахата

В контекста на сложност и непредсказуемост на съвременната среда за сигурност една от най-сериозните заплахи за сигурността са асиметричните заплахи. Асиметрията обикновено се определя от гледна точка на размера, стратегията и оръжията. Измерението на асиметрията, което най-много се отразява на същността на конкуренцията и конфликта, е това на волята и средствата. Например при изравнени средства и воля е налице симетричен конфликт (фиг. 1). При новите конфликти обаче преобладава следната ситуация: едната страна, определяна като „голямата сила“, има много средства, но има ограничена воля, обикновено защото конфликтът не заплашва пряко съществуването ѝ.

Фиг. 1. Симетричен конфликт

За разлика от нея другата, „малката страна“ (локална сила, екстремистка или терористична организация), има ограничени средства, но притежава голяма воля (фиг. 2).

Фиг. 2. Асиметричен конфликт

Това създава две различни асиметрии: една – според средствата, и друга – според волята. Тъй като успешното воюване до голяма степен се отнася до създаването и експлоатирането на асиметрии, големите сили обикновено експлоатират предимството си, като водят конфликт на материално унищожение, при който ограничените физически средства на противника бързо се унищожават. „Малката страна“, която не може да се конкурира успешно при военно противопоставяне, експлоатират това, което възприема като свое предимство във волята. Преследва се стратегия за нанасяне на щети и насочена към психологическото изгласване на волята на „голямата сила“. „Малките сили“ целят намаляване на зависимостта си от средствата, които могат да бъдат насочени към тях, например чрез

смесване с местно население. „Малките сили“ могат до голяма степен да отхвърлят усилията за физическо износване на сила и да наложат война, основана на ефекти, фокусирана върху психологическото износване и постигане на целите си чрез вторични ефекти [3]. В такава непредвидима среда има необходимост от изграждане на сложна адаптивна система за противодействие.

Сложната адаптивна система добавя две основни идеи към концептуалната рамка за разбиране на сложността на средата за сигурност и военните и разузнавателните операции срещу тероризма. Първата е, че взаимодействията между участниците в среда за сигурност включват толкова много взаимнозависими променливи, че никое поведение на обект не може да бъде проследено точно, т.е. няма ясно определена причинно-следствена верига и в резултат на това поведението не може да се предвиди точно. Втората е, че сложните адаптивни действащи лица в областта на сигурността (държавни и недържавни, военни и граждански) непрекъснато взаимодействат помежду си и с околната среда и се приспособяват към промяната, което на свой ред ще промени околната среда. Тези фактори придобиват допълнителна значимост в контекста на историята. Държавите, съюзите и политическите или военните организации, които не се адаптират достатъчно добре или достатъчно бързо, за да се справят с променящата се среда, може да не оцелеят. Те могат с течение на времето да се сринат в хаос, като натрупващ се стрес, или определен критичен провал да срина доверието, което ги държи заедно [4].

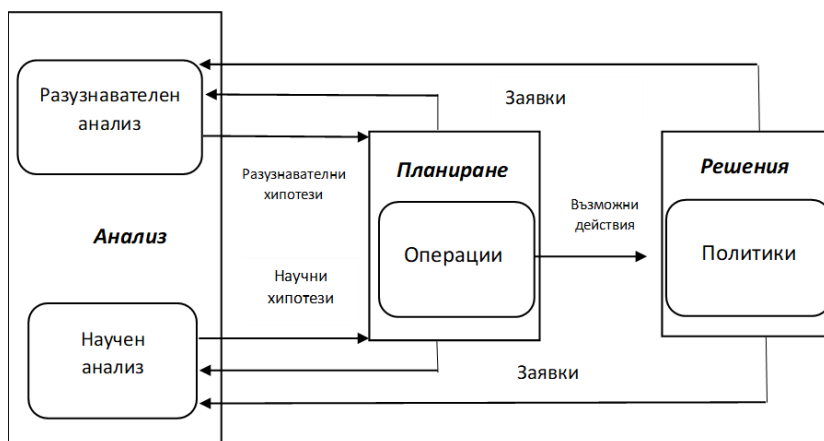
Анализ и синтез при вземане на управленски решения в условия на неопределеност при асиметричен конфликт

Асиметричните конфликти повишават неопределеността в средата за сигурност, в такива условия наличието на опции предполага избор, който зависи от осъзнаването на ситуацията. Това определя необходимостта за вземащите решения от информация, знания и разбиране.

Разузнавателният анализ и синтез са част от стойностната верига на информационния процес, започващ от придобиването на данни и целящ създаването на ново знание за средата за сигурност, което да се използва за вземане на управленски решения. В епохата на знанието безспорна нова възможност е включването на науката в осъзнаването на новите ситуации. Потенциалът е в създаването на условия за целенасоченост и прагматично използване на научните изследвания, които да подпомагат вземането на управленски решения. Така

научният анализ също трябва да бъде включен като част от стойностната верига за вземане на управленски решения.

Анализът е част от верига процеси за анализ и синтез, които водят до управленски решения и действия в държавата [5]. Тези процеси са разделени на анализ (разузнавателен и научен анализ), планиране на операции и вземане на решения (създаване на политики) (фиг. 3):

Фиг. 3. Верига за вземане на решения

- Разузнавателен анализ – разузнаването събира и анализира данни, ръководени от контекста на проблема. От тези данни се синтезират хипотези, обяснения или модели, които се отчитат в разузнавателен доклад;
- Научен анализ – ангажираните се научни звена използват научни методи, ръководени от контекста, и създават описания, обяснения, отклонения, оценки, модели и прогнози, които се отчитат в научни публикации и създаване на прототипи;
- Планиране – операциите приемат разузнавателните доклади и резултатите от научните изследвания, анализират последиците от предложените хипотези за ситуацията, преди да синтезират (планират) изпълнимите действия, които зависят от наличните ресурси;
- Вземане на решения – създателите на политики разглеждат научните резултати и възможните действия в контекста на определени стойности, като цена, риск и т.н. Целта е да се определи ефектът на всяка алтернатива и въз основа на рационална селекция и научна обосновааност да се вземат решения с най-голяма ползност за обществото.

Посочените процеси се изпълняват задължително от различни организации, като във всяка от тях се използва цикъл на анализ и синтез. Изпълнителите трябва да си сътрудничат, за да създадат стойностен продукт, необходим на вземащите решения. От друга страна, дефинирането на четирите процеса спомага за тяхното разделяне и за запазването на границите между тях. Много важно е разужаването и научните звена да бъдат много близо до планирането на операции и създаването на политики, но не бива да се смесват с тях за да не се загуби обективността на разузнавателните оценки и научните резултати.

Изводи

Връзката между осведомеността и работата в мрежа е очевидна, но има и необходимост за справяне с непредвидими и променящи се ситуации. В такива ситуации решаващи са не само съществуващите комуникационни мрежи, но и способността за общуване по тях.

Клъстер от звена за научен анализ

При възникване на криза вследствие на терористична заплаха, се създава общо информационно пространство (платформа). Към него се осигурява достъп на заинтересовани научни звена, с потенциал за разработки в зависимост от контекста на кризата. Създават се две бази данни: една – с наличната явна информация и направените заявки за научни изследвания, базирани на неопределеността за вземащите решения, и втора – с резултатите от направените научни разработки. По този начин в научните звена постъпва информация както от общодостъпната за обществото, така и явна информация, базирана на получените данни от сензорните системи, експлоатирани в процеса на наблюдение на кризата, предоставена от кризисните щабове (фиг. 4). Към научните звена се формулират заявки от вземащите решения в кризисните щабове за възможни научнообосновани решения в контекста на кризата. Също така самите научни звена могат сами да си формулират цели в зависимост от своята представа за необходимото ново знание за справяне с конкретната криза, както и по свой избор при необходимост да си сътрудничат.

Фиг. 4. Процес при клъстер от научни звена

Важно е да се отбележи, че дейността на научните звена трябва да се основава на самоорганизиране и те работят като сложна система, която проявява нелинейно, възникващо, адаптивно поведение. Самоорганизирането в този контекст се разбира като събиране на група хора за изпълнение на определена задача. Те не се ръководят от никого извън групата. Самите членове на групата избират да се съберат, решават какво ще правят и как ще се направи. Характеристика на тези групи е, че са неформални и често са временни. Даването на възможност за самоорганизиране често може да бъде източник на иновации [6].

Заклучение

Тероризмът, като асиметричен конфликт, предизвиква високо ниво на неопределеност в средата за сигурност. Разузнавателният анализ безспорно спомага за осъзнаването на новите ситуации, но със сигурност добавянето на възможността и създаването на организация за целенасочено и активно включване на научния потенциал на държавата в противодействието на тероризма ще повиши в много голяма степен адаптивността на цялата система за защита на националната сигурност.

References/Литература

1. **Zahariev, A.** Riskove s potencial da predizvikat razlichni krizi. – V: *Nauchni trudove na UniBIT*, tom 18, 2020.

[Захариев, А. Рискове с потенциал да предизвикат различни по характер кризи. – В: *Научни трудове на УниБИТ*, том 18, 2020.]

2. **Semerdzhiiev, Ts.** *Strategiya*. Sofia: Klasika i stil, 2007.

[Семерджиев, Ц. *Стратегия*. София: Класика и стил, 2007.]

3. **Smith**, E. Complexity, networking, and effects-based approaches to operations. 2006, pp. 6 – 8. ISBN 1-893723-18-6.
4. **Toynbee**, Arnold. A Study of History. Volume One: The Genesis of Civilizations. New York, NY: Oxford University Press, 1962, pp. 183 – 188.
5. **Waltz**, E. Knowledge management in the intelligence enterprise. ARTECH HOUSE, INC., 2003, pp. 164 – 166.
6. **Moffat**, James. Complexity theory and network centric warfare. Centre for Advanced Concepts and Technology (ACT), 2003, pp. 49 – 52. ISBN 1-893723-11-9.

За автора

Константин Казаков е работил над 20 години за националната сигурност и е бивш председател на Държавна агенция „Национална сигурност“. Понастоящем е доцент в УниБИТ и привлечен експерт за оценка на сигурността към Европейската комисия.

За контакт с автора: k.kazakov@unibit.bg

USE OF SCIENTIFIC ANALYSIS TO COUNTER TERRORISM

Konstantin Kazakov

University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: The object of the study is the management of counterterrorism. The subject of the research is optimization of the decision-making chain. The paper explores opportunities for improvement by including scientific analysis in the decision-making chain.

Keywords: national security, counterterrorism, management, scientific analysis.

About the author

Konstantin Kazakov has worked for 20 years for national security, and he is a former chairman of the State Agency for National Security. Currently the author is an associate professor at ULSIT and an invited expert for the call Security Scrutiny at the European Commission.

To contact the author: k.kazakov@unibit.bg